

ES aģentūrām Eiropas Savienībā ir svarīga nozīme — tās risina dažādus jautājumus, kas ietekmē gan sievietes, gan vīriešu ikdienas dzīvi un ir saistīti ar tādām jomām kā pārtikas nekaitīgums, transports, dzimumu līdztiesība un daudzām citām.

Katru aģentūru pārvalda valde, kas ir atbildīga par to, lai aģentūra pildītu savu pamatuzdevumu. Valdes locekļi parasti ir dalībvalstu, Eiropas Komisijas un Eiropas Parlamenta vai citu aģentūru pārstāvji.

Lai gan ES ir apņēmusies lēmumu pieņemšanā nodrošināt dzimumu līdztiesību, ES aģentūru valdēs ir vērojams nopietns dzimumu līdzsvara trūkums. Tikai vienā no trim valdēm priekšsēdētāja ir sieviete, bet valdes locekļu vidū sieviešu skaits attiecībā pret vīriešu skaitu ir vēl mazāks.

Valžu locekļus izvirza galvenokārt dalībvalstis, kam seko Eiropas Komisija un Eiropas Parlaments.

No dalībvalstu ieceltajiem valdes locekļiem 2015. gadā tikai 30 % bija sievietes. Eiropas Komisija un Eiropas Parlaments ir izvirzījuši attiecīgi 26 % un 40 % sievietes.

Dzimumu līdztiesības terminu glosārijs un tēzaurs

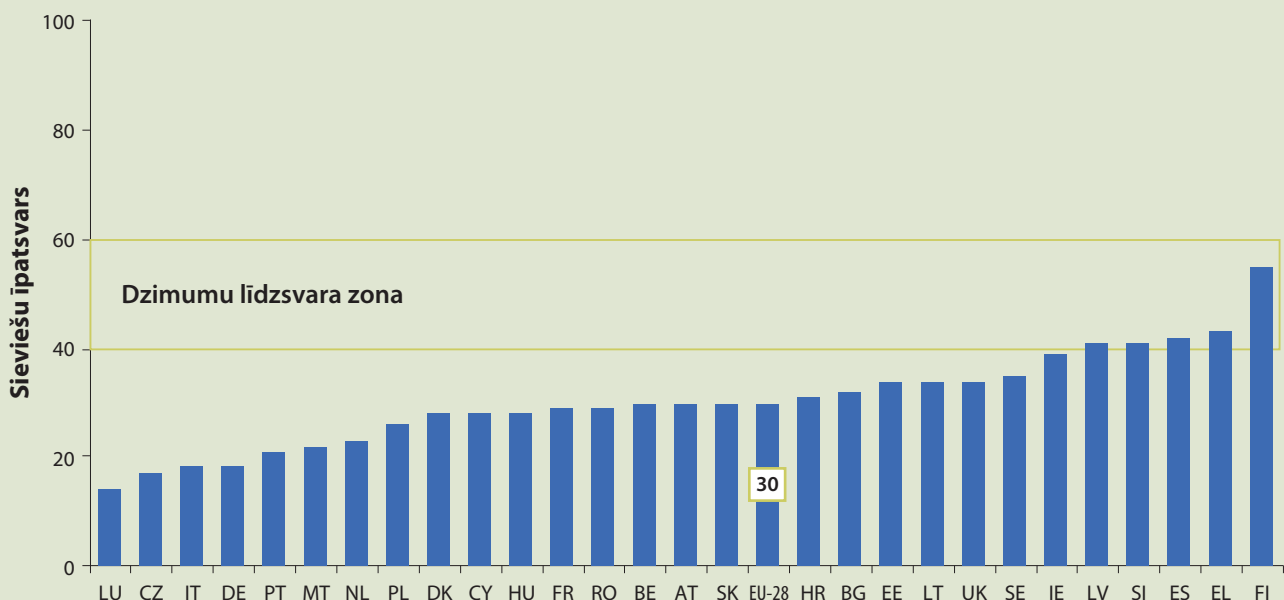
Paritātes sliekšnis

Tiecoties pēc mērķa sasniegt vienlīdzīgu sieviešu un vīriešu līdzdalību, 50/50 dalība parasti tiek uzskatīta par optimālo paritātes rādītāju. 40 % ir minimālais līdzdalības līmenis gan sievietēm, gan vīriešiem, ko Eiropas Padome uzskata par paritātes sliekšni.

<http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus>

1. attēls. Dalībvalstu izvirzīto/iecelto sieviešu īpatsvars valdēs

Sieviešu skaita samazināšanās ES aģentūru vadošajos amatos

Atšķirībā no svārstīgā, tomēr kopumā pieaugošā sieviešu īpatsvara valdes priekšsēdētāja amatā, sieviešu skaits ES aģentūru vadošajos amatos laikposmā no 2003. gada līdz 2009. gadam ir saglabājis augšupejošu tendenci, 2009. gadā sasniedzot 29 % (6 no 21). Tomēr šī tendence sāka mainīties uz pretējo pusi, un 2014. gadā sieviešu skaits bija samazinājies līdz 16 % ⁽¹⁾.

EIGE dzimumu līdztiesības statistikas datubāze ir noderīgs rīks, ko var izmantot progresa uzraudzībai saistībā ar dzimumu līdzsvaru lēmumu pieņemšanas procesā ES aģentūrās. Attiecīgi dati ir pieejami, uzklikšķinot uz ieejas punkta "Sievietes un vīrieši lēmumu pieņemšanas procesā" un veicot meklēšanu.

Noteikumi par dzimumu līdzsvaru

Tikai mazliet vairāk nekā ceturtdaļā ES aģentūru (10 no 39) dibināšanas regulās vai to vēlākajās versijās 2015. gadā bija iekļauti noteikumi par dzimumu līdzsvaru. Pēc *EIGE* novērojumiem to aģentūru valdēs, kurām ir noteikumi par dzimumu līdzsvaru, sieviešu īpatsvars vidēji ir lielāks. Trīsdesmit procenti aģentūru, kurām ir šādi noteikumi, savās valdēs ir panākušas dzimumu līdzsvaru salīdzinājumā ar tikai 18 % aģentūru, kurām šādu noteikumu nav.

Aģentūras ar dzimumu līdzsvaru valdēs

- *Eurofound, ETF, FRA* (šajās aģentūrās ir noteikumi par dzimumu līdzsvaru)
- *CPVO, ECDC, ECHA, ITSB, CdT* (šajās aģentūrās nav noteikumu par dzimumu līdzsvaru)

ES aģentūru skaita pieaugums no 24 līdz 37 laikposmā no 2011. gada līdz 2012. gadam iezīmē pagrieziena punktu, kad sieviešu vadošajos amatos, kas saistīti ar lēmumu pieņemšanu, kļuva mazāk, jo jaunos amatos tika iecelti galvenokārt vīrieši.

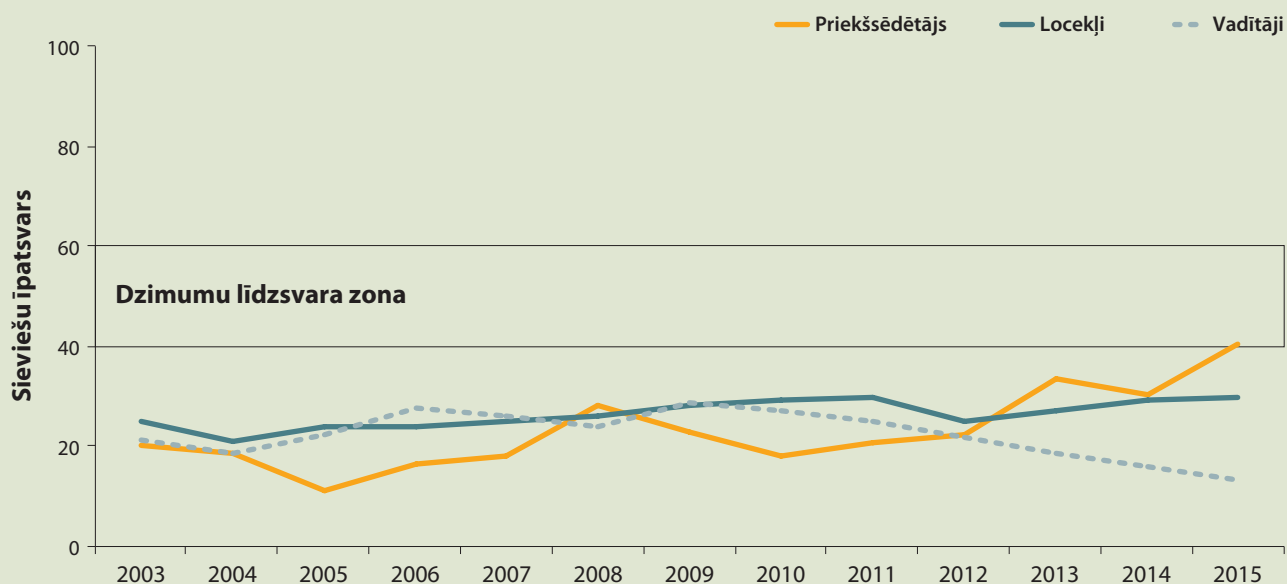
Plašāka informācija no *EIGE*

Dzimumu statistikas datubāzē ir visjaunākie dati, kas saistīti ar varu un lēmumu pieņemšanu valsts līmenī un visā ES. Dati ir salīdzināmi visās dalībvalstīs.

⁽¹⁾ 2014. gadā sievietes vadīja sešas no 38 aģentūrām:

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru (*EU-OSHA*), Eiropas Aizsardzības aģentūru (*EAA*), Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtu (*EIGE*), Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādi (*ESMA*), Eiropas Izglītības fondu (*ETF*), Eiropas Savienības iestāžu Tulkošanas centru (*CdT*).

2. attēls. Sieviešu īpatsvars ES aģentūru amatos ar augstākajām lēmumu pieņemšanas pilnvarām pa gadiem

Noteikumi par dzimumu līdzsvaru aģentūru juridiskajos dokumentos var būt efektīvs līdzeklis dzimumu līdzsvara uzlabošanai valdēs. Tas jo īpaši attiecas uz aģentūrām, kas darbojas nozarēs, kur dzimumu segregācijas dēļ ir ievērojams dzimumu līdzsvara trūkums (piemēram, banku, transporta un aizsardzības nozarē).

Veiksmes stāsts

Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes (ESMA) dibināšanas regulā nebija noteikumu par dzimumu līdzsvaru, un aģentūras izveides laikā tās valdes locekļu vidū nebija sieviešu. Taču vēlāk dibināšanas regulas tekstā tika veikti grozījumi, iekļaujot noteikumus par dzimumu līdzsvaru, un laikposmā no 2003. gada līdz 2014. gadam sieviešu skaits valdes locekļu vidū ir palielinājies par 12 procentpunktiem.

Dzimumu segregācijas saglabāšanās

Salīdzinājumā ar vidējo rādītāju (29 %) lielāks sieviešu īpatsvars ir sociālās un kultūras jomas aģentūru valdēs (45 %). Nozarēs, kurās ir izplatīta profesiju segregācija, piemēram, infrastruktūru, banku/finanšu un drošības/aizsardzības nozarē, ir īpaši sarežģīti panākt dzimumu līdzsvara ievērošanu valdes locekļu izvirzīšanā.

Vīriešu pārsvars Eiropas aģentūru valdēs, piemēram, Eiropas uzraudzības iestāžu, Eiropas regulatoru iestāžu, kā arī KĀDP aģentūru valdēs, skaidri atspoguļo šo segregāciju, jo par valdes locekļiem automātiski tiek ieceltas amatpersonas, kas ieņem konkrētus amatus valstu vai ES līmenī.

Dzimumu segregācija ES aģentūrās ir līdzīga segregācijai, kas sastopama valstu ministrijās, kur ar valsts pamatfunkcijām, piemēram, aizsardzību, tieslietām un ārpolitiku saistītus ministru krēslus ieņem lielākoties vīrieši, bet sievietes koncentrējas ministrijās ar sociālām un kultūras funkcijām, piemēram, izglītības, veselības un kultūras ministrijās.

2014. gadā sievietes vadīja tikai sešas no 38 ES aģentūrām.

Apņemšanās nodrošināt dzimumu līdztiesību

Eiropas Komisija dokumentā "Stratēģiskā iesaistīšanās dzimumu līdztiesības veicināšanā 2016.–2019. gadā" vēlreiz ir apstiprinājusi apņemšanos veicināt sieviešu un vīriešu līdztiesību lēmumu pieņemšanā.

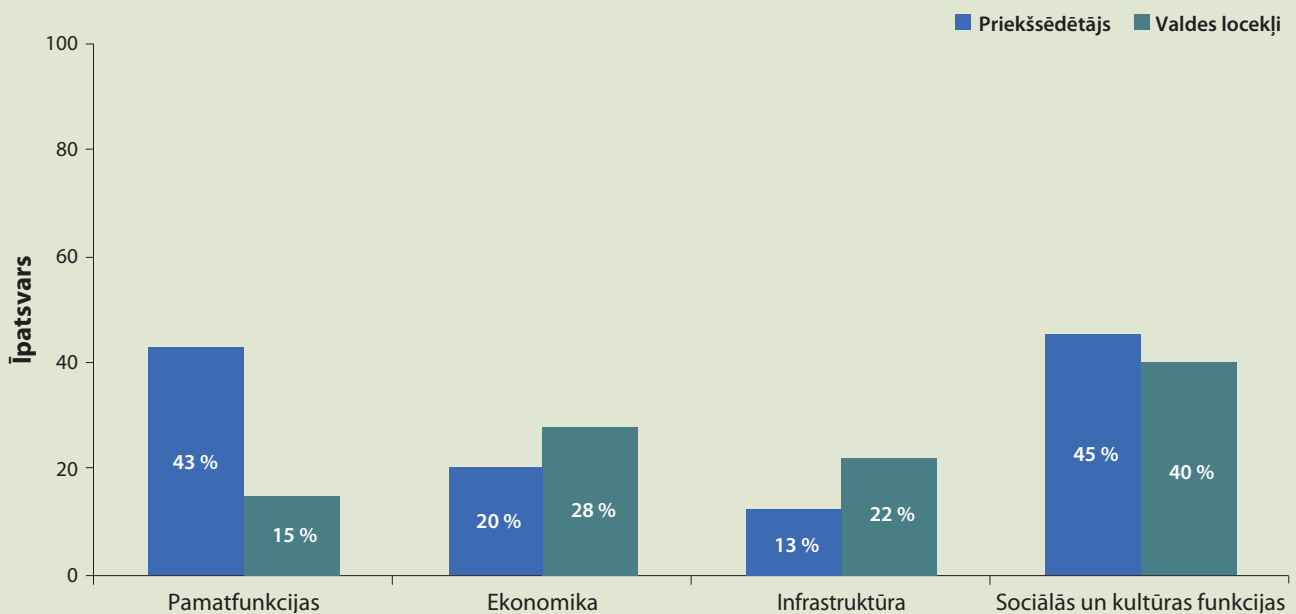
Komisija ir apņēmusies uzlabot arī iekšējo dzimumu līdzsvaru, izvirzot mērķi panākt 40 % viena dzimuma

dalībnieku īpatsvaru Komisijas izveidotajās komitejās un ekspertu grupās.

Eiropas Parlaments ir atkārtoti aicinājis dalībvalstis palielināt sieviešu pārstāvību lēmumu pieņemšanas struktūrās un aicinājis Komisiju izstrādāt tiesību aktu priekšlikumus, ietverot kvotas sieviešu pārstāvības palielināšanai līdz 2020. gadam uzņēmumu vadības struktūrās līdz 40 % ⁽²⁾.

⁽²⁾ Sk. 2011. gada 6. jūlija rezolūciju par sievietēm un uzņēmējdarbības augstākā līmeņa vadību (2010/2115(INI)), 2012. gada 13. marta rezolūciju par sieviešu un vīriešu līdztiesību Eiropas Savienībā — 2011. gads (2011/2244(INI)).

3. attēls. Sievietes ES aģentūru valdēs saskaņā ar BEIS tipoloģiju, 2015. gads

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (*EIGE*) ir ES zināšanu centrs dzimumu līdztiesības jautājumos. *EIGE* atbalsta politikas veidotājus un attiecīgās iestādes to centienos visu eiropiešu realitātē nodrošināt sieviešu un vīriešu līdztiesību, sniedzot konkrētas zināšanas, kā arī salīdzināmus un uzticamus datus par dzimumu līdztiesību Eiropā.

Plašāka informācija

<http://eige.europa.eu>
facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/eurogender
eige.sec@eige.europa.eu
 +370 52157444

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (*EIGE*)
 Gedimino pr. 16
 LT-01103 Vilnius
 LIETUVA

Paper: MH-02-16-054-LV-C 978-92-9493-104-7 10.2839/64045
 PDF: MH-02-16-054-LV-N 978-92-9493-102-3 10.2839/58605